

INTERPELLATION TILL STATSRAÅD

Från Riksdagsförvaltningen
2023-10-11
Besvaras senast
2023-10-27

Till statsrådet Johan Forssell (M)

2023/24:78 Effekter av omläggningen av svenskt bistånd

Vänsterpartiet är mycket oroat över utvecklingen på biståndsområdet. Sverige ska vara en röst för solidaritet, demokrati och mänskliga rättigheter världen över. Vi ska ha ett väl fungerande bistånd som utgår från mottagarnas villkor. Regeringen har med stöd av Sverigedemokraterna presenterat en politik som går i motsatt riktning.

Att man redan tidigare övergett enprocentsmålet och därmed sänkt biståndet i en tid när globala kriser överlappar varandra och behoven är som allra störst är ett slag mot de människor som har det allra svårast i världen.

I regeringens budgetproposition för 2022/23 aviserades en reformagenda med fokus på långsiktighet, transparens och effektivitet. Processen för att ta fram agendan har däremot tvärtom präglats av brist på just transparens och dialog. Vänsterpartiet beklagar att reformagendan inte kommer till riksdagen som en proposition eller åtminstone en skrivelse. En så stor omläggning av svenskt bistånd som nu sjösätts måste ske i en så öppen och transparent ordning som möjligt. Regeringen har inte ens presenterat en tidpunkt för när arbetet ska vara klart. Jag och biståndsminister Johan Forssell har tidigare diskuterat delar av regeringens nya biståndspolitik, på min begäran. Att få diskutera innehållet i den kommande reformagendan på annat sätt än i en begärd interpellationsdebatt tycks uteslutet.

Ett utkast på reformagendan har dock läckt ut, och jag har tagit del av innehållet. I den föreslagna texten sätts det paradigmskifte regeringen tidigare talat om på pränt. Regeringens och Sverigedemokraternas politik bryter mot en lång tradition av svensk biståndspolitik.

I utkastet är man tydlig med att svenska intressen ska ligga till grund för den nya biståndspolitik. Det går helt emot principerna om hur bistånd ska bedrivas: från mottagarens egna prioriteringar och behov.

Kan handelspolitiken användas för att lyfta människor ur fattigdom är det naturligtvis välkommet. Och går det att vinna positiva synergieffekter är det positivt. Men man ska vara mycket noga med att det inte är detsamma som bistånd. Handelspolitiken och biståndspolitik har olika syften och mål. Behoven är som allra störst i fattiga eller konfliktdrabbade länder. Svenska intressen och affärsmöjligheter gynnas däremot bäst i medelinkomstländer.

Ägarskap är centralt för att biståndspolitiken ska genomsyras av ett rättighetsperspektiv och utgå från fattigas perspektiv på utveckling samt sträva mot målet att skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck. Ett fokus på svenska intressen sätter hela biståndspolitiken i gungning.

Att regeringen i sitt utkast ensidigt skriver om hur det endast är marknadsekonomisk näringslivsutveckling som kan skapa förutsättningar att nå biståndspolitikens övergripande mål visar en bristande insikt om bland annat vikten av en fungerande rättsstat, en stark generell välfärd, utvecklad hälso- och sjukvård och social trygghet som omfattar alla.

Med migrationspolitiska villkor och en tätare koppling mellan bistånd och handel går Sverige på tvärs mot principerna om ett effektivt bistånd. Det läckta dokumentet strider liksom Tidöavtalet på flera punkter mot GPEDC, det globala ramverk vi har för att gemensamt arbeta med biståndseffektivitet.

Strax före årsskiftet enades OECD:s biståndskommitté Dac om ett förtydligande av de befintliga riktlinjerna för internationellt bistånd i migrationsfrågor (OECD, *Clarifying the ODA eligibility of migration-related activities*, den 21 december 2022). På punkt efter punkt synliggörs hur den politik den svenska regeringen och Sverigedemokraterna kommit överens om står i direkt strid med det internationella regelverket.

Biståndsminister Johan Forssell har tidigare i sitt svar på interpellation 2022/23:315 om Tidöavtalet och OECD-Dac förtydligat att regeringen inte avser att enskilda biståndsprojekt ska villkoras mot återtagande, utan att det handlar om att välja samarbetspartner utifrån politiska prioriteringar. I utkastet till reformagenda skriver man däremot klart och tydligt att man avser att villkora delar av utvecklingssamarbetet i relation till återtagande.

I utkastet till reformagenda liksom i den förda politiken koncentreras fokus i biståndet till Europa och framför allt Ukraina. Situationen i Ukraina är akut. Rysslands folkrättsvidriga anfallskrig har orsakat en omfattande förödelse och splittrat familjer, och tiotusentals civila har dödats eller skadats. Att återuppbygga landet kommer att bli mycket dyrt. Ukraina behöver självklart internationellt stöd. Sverige har alla möjligheter att spela en viktig roll både när det gäller humanitärt stöd och stöd till återuppbyggnaden. Samtidigt pågår en rad andra kriser, krig och konflikter runt om i världen. Konflikten i Jemen,

hungerkrisen i Somalia och fattigdomen i Myanmar är bara några exempel. Därför måste stödet till Ukraina ske i form av additionella medel, det vill säga utöver den befintliga biståndsbudgeten.

På samma sätt väljer regeringen att öka svenskt klimatbistånd volymmässigt samtidigt som man skär ned biståndet i dess helhet. Det innebär att viktiga insatser på andra områden går förlorade. Klimatet är en ödesfråga. Det är helt avgörande att klimatmålen måste gå före kortsiktiga vinstintressen och att den rika delen av världen måste ta sitt historiska ansvar.

Även andra viktiga områden tar stryk av regeringens omsvängning. Där märks bland annat det minskade stödet till civilsamhället, en drastisk neddragning på informationsstödet och en kraftig minskning av anslaget till forskningsbistånd.

Med anledning av detta vill jag fråga statsrådet Johan Forssell:

1. Vilka skäl ligger till grund för beslutet att inte lägga fram reformagendan i form av en egen proposition eller skrivelse till riksdagen?
2. Med anledning av det som framkommit i det läckta utkastet, håller statsrådet fast vid att regeringens politik inte strider mot OECD-Dacs regelverk?
3. På vilket sätt kommer regeringen att värna rättighetsperspektivet i den kommande reformagendan för biståndet?
4. Avser regeringen att offentliggöra någon analys av hur reformagendan förhåller sig till den internationella agendan för biståndseffektivitet?
5. När kommer regeringen att presentera sin reformagenda för biståndet?

.....
Lotta Johnsson Fornarve (V)

Överlämnas enligt uppdrag

Gergö Kisch